

5. Мартинович Г. А. Типы вербальных связей и отношений в ассоциативном поле / Г. А. Мартинович // Вопросы психологии. – 1990. – № 2. – С. 143–146.
6. Подолян І. Е. Національна специфіка семантики фітонімів в українській, англійській та німецькій мовах (контрастивний етнопсихолінгвістичний аналіз): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство / І. Е. Подолян. – К.: КДЛУ, 2000. – 330 с.
7. Попова Т. О. Психосемантика універсальних етичних концептів в етномовній картині світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство / Т. О. Попова. – К.: КНУ, 2004. – 20 с.
8. Сахарный Л. В. Введение в психолінгвістику: [курс лекцій] / Л. В. Сахарный. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.
9. Терехова Д. І. Особливості сприйняття лексичної семантики слів (психолінгвістичний аспект): [монографія] / Д. І. Терехова. – К.: КДЛУ, 2000. – 244 с.
10. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика: [учебник] / Р. М. Фрумкина. – М.: Академия, 2001. – 320 с.

Кучма Т. В. Ядерная организация ассоциативного поля номинаций социального статуса человека (на материале украинского, польского и немецкого языков).

Аннотация

В статье проанализированы номинации социального статуса человека по данным свободного ассоциативного эксперимента. В результате обработки данных эксперимента было сформировано ядро ассоциативного поля номинаций социального статуса человека, выделены типы ассоциаций и направления ассоциирования.

Ключевые слова: *свободный ассоциативный эксперимент, ассоциативное поле, типы ассоциаций, направления ассоциирования, номинации социального статуса человека.*

Kuchma T. V. Nuclear organization of the associative field of human social status nominations (in the Ukrainian, Polish and German languages).

Summary

The article considers human social status nominations according to the results of free association test.

The main goal of the article is to study the nuclear of the associative field of human social status nominations according to the results of free association test with native speakers of the Ukrainian, Polish and German languages.

The object of the study is the associative field of human social status nominations; the subject is the nuclear organization of the associative field of human social status nominations.

The research shows that nuclear organization of the associative field of human social status nominations is reflected in types of associations which are common in the Ukrainian, Polish and German languages: syntagmatic (attributive); paradigmatic (categorical, hyperonymic, antonymic); thematic; reminiscence. The differences in the Polish and German languages are: paradigmatic (hyponymic); personalia. Nuclear organization is also reflected in ways of associating which are common in the Ukrainian, Polish and German languages (property status; clothes, accessories, attributes; dishes and drinks).

The further analysis may deal with studying the associative fields of human social status nominations that function in fiction and mass media.

Key words: *free association test, associative field, types of associations, ways of associating, human social status nominations.*

УДК 81'371

Лабенко О. В.
*викладач кафедри іноземних мов
історичного та філософського факультетів Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: o.v.labenko@yandex.ua*

**МОТИВАЦІЙНІ ВІДНОШЕННЯ У СИСТЕМІ НАРОДНИХ НОМІНАЦІЙ МІКРОПОЛЯ
ПРОПАСНИЦЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ**

У статті йдеться про лінгвокультурне спрямування мотиваційних відношень у системі народних номінацій лексико-семантичного мікрополя ПРОПАСНИЦЯ в українській та англійській мовах. Автор вважає, що такі номінації найчастіше реалізують семантику хвороби з характерною ознакою підвищення температури тіла, а

уявлення про пропасницю, зафіксовані в народній мові, є культурно детермінованими та переважно лакунарними.

Ключові слова: мотивація, лінгвокультурні особливості, внутрішня форма, номінація, народна медицина.

В останні десятиліття помітно зростає увага мовознавців до лінгвокультурного маркування лексики, зумовленого постійною систематизацією мотиваційних форм, реалізація якої пов'язана зі специфікою міжмовної таксономії образів, притаманних тій чи іншій культурі (Є. Бартмінський, М. М. Маковський, С. М. Толстая та ін.).

Процес мотивації мовних одиниць перебував у полі зору багатьох провідних лінгвістів як в Україні, так і за кордоном (Ю. Д. Апресян, А. М. Архангельська, О. І. Блінова, Т. Р. Кияк, О. С. Кубрякова, В. К. Павел, Б. О. Серебренніков, О. О. Тараненко, В. М. Телія, С. М. Толстая та інші). Як слушно зазначають дослідники, значення мотивованих слів прозоре [10]. За О. С. Кубряковою, дистрибутивною ознакою немотивованих слів є їхнє безпосереднє відношення до об'єкта, за допомогою індивідуального знаку, тоді як мотивовані слова стосуються об'єкта опосередковано [6, с. 372].

Отже, мотивація – це формальні й семантичні взаємовідношення між похідним (мотивованим) і твірним (мотиватором) словами.

Однак, якщо мотивація забезпечує зв'язок мотивованого слова з об'єктом реальності (референтом), то мотивованість забезпечує його внутрішньосистемний зв'язок, або, як зауважував Д. М. Шмельов, «дериваційну зв'язаність» [11, с. 196]. Мотивація передує номінації, результатом останньої є мотивованість. Таким чином, мотивованість вважається наслідком номінативного акту, який висвітлює зв'язок структури мотивованої номінації (мотивата) з функціями в мові та вказує на характер і тип зв'язку з нею. Тому мотивованість характеризує будь-яку мовну одиницю (крім фразеологічної), на відміну від мотивування, про яке можна говорити лише у разі вмотивованого найменування. Отже, мотивація вказує на позамовну ознаку об'єкта, вмотивованість – на системні зв'язки мотивованого найменування, а внутрішня форма – на спосіб відтворення позамовних ознак у структурі найменування [8, с. 60].

У руслі вищезгаданої проблематики пропонуємо розглянути народні номінації української та англійської мов, щостосуються мікрополя ПРОПАСНИЦЯ.

Актуальність такої розвідки полягає в недослідженості мотиваційних процесів, які впливають на лінгвокультурне кодування народних медичних номінацій в українській та англійській мовах.

Об'єктом дослідження обрано переважно лексичні номінації, що репрезентують мікрополе ПРОПАСНИЦЯ у згаданих мовах, дібрані з лексикографічних та етнографічних джерел ХІХ ст.

Метою статті є намагання простежити мотиваційні відношення у номінаціях мікрополя ПРОПАСНИЦЯ, деталізувати значення лінгвокультурного складника у стосунку мотиватора до мотивованого слова.

Згадана мета зумовлює **завдання** статті – з'ясувати специфіку образного компонента у мотиваційній структурі обраних номінацій.

Демонічна персоніфікація хвороб є характерною рисою слов'янського фольклору. В українських етнографічних збірках хвороби також дуже часто уявляються міфологічними істотами, причому для їхнього зображення обираються переважно жіночі образи.

Так, наприклад, *пропасниця*, *лихоманка* або *лихорадка* уявляється у вигляді істоти жіночої статі [1, с. 27]. Згідно зі східнослов'янськими віруваннями, лихоманки – це доньки Ірода та цариці Мори. За іншими легендами, це доньки Каїна, тому і трусяться, як Каїн. У деяких віруваннях Пропасниця – це стара баба, яка живе у лісі; іноді це молода, гарна дівчина, яка може трансформуватися в повітрі, і коли хтось проковтне те повітря із їжею, одразу стає хворий [2, с. 145]. За іншою легендою, пропасниця постала з царівни, яка відрубала голову вірного слуги свого батька та видала ворогам. У цьому віруванні спостерігається явище народного притягування, шляхом народної етимології пояснюються деякі назви лихоманки (*Трястя*, *Трясуха*, *Трисавиці*, *Трясея*, *Трясовиця*, *Трясовиця*): *Голова вже на місці заклала царівну «Будеш трястися до суду віку!»*. Відтоді вона *трясется і людей повсім світі трясе*.

У збірках українських старожитностей та фольклору лихоманки в різних місцевостях України мали різні назви – *Пропасниця, Лихоманка, Лихорадка, Трястя, Трясуха, Трисавиці, Трясея, Трясовиця, Трясовиця, Тетюха, Тітка, Напасниця, Цьоця, Шіпля, Шухля, Хидня, Хіндя, Фебра, Безбеть, Гнітуха, Кумаха* [1; 2].

У замовляннях іменами лихоманок є *Трясовиця, Огневиця, Зноб'я, Парал'я, Гарькуша, Крикуша, Черькеть, Пухл'я, Желт'я, Дряхл'я, Дремл'я. Кількість лихоманок у замовляннях різна: їх може бути 7, 11, 12, 70, 77.* В. Милорадович у своїй «Народній медицині» пропонує примовку: *На світі 77 річ, 77 суставів і 77 прекрасних дівиць-лихорадок, ім'я є їм усім* [7].

У розвідці В. Доманицького про народну медицину Рівненського повіту зафіксовано назви *трастя, шухля: Лічать різними домашніми засобами: п'ють моркву, свячений соняшник, кладуть в обув свячену м'яту, підкурюють різними травами, обливають хворого неждано холодною водою, стараючись його злякати, щоб прогнати пропасницю. Є такий спосіб: в яйці проколюють дірку, виливають з нього що там є: замість того кидають 77 зерен проса, – бо усіх пропасниць 77. Рано, до схід сонця, ідуть до води, кидають туди яйце і примовляють: «добридень вам всім, є вас 77, є вам і сніданне всім»; потім, спішучи, не озираючись утікають (с. Янтополь). Помогает також трава «нечуй-вітер» і «зіновать»* [4, с. 108].

Мотивація власних номінацій на позначення різних пропасниць в українській мові переважно прозора, як в уже згаданій групі з коренем *трян-*: *Трястя, Трясуха, Трисавиці, Трясея, Трясовиця, Трясовиця.*

Лексеми *Тетюха, Тітка* мотивуються за семантикою близьких родичів. Так, за етимологічним словником української мови *тета* «тітка; старша сестра», *тетка* «тітка; малярія», *тетюха* «огрядна дівка, жінка», *тетюха* «малярія», *тетя* «тітка», *тютуха* «малярія», *тіта* «тітка», *тітка, тітчаник, тіччаник* «син жінки», *тіччанка* «дочка тітки», *тютка* «тітка», *тютчаний брат* «зведений брат», *тітчанин*, – р. *тетя, тетка, тета*, бр. *цеця, цетка*, др. *тета*, п. *ciocia, ciotka*, ч. слц. *teta*, вл. *ceta*, нл. *sota*, полаб. *teta* «двоюрідна сестра», болг. м. схв. *тета* «тітка», слн. *teta*, псл. *teta*, слово з дитячого лепету; пор. лит. *teta* «тітка», *tete* «тато», *tetis* «тс.», гр. *тетта, тата* «батько» [5, с. 560].

У словнику Б. Грінченка в ілюстративній статті до лексеми знаходимо злопобажання, компонентом яких дуже часто виступали номінації на позначення хвороби: *Тетюха, -хи, ж. «Лихорадка, febris. Найтя бере зла тетюха, таки будеш коротюха»* [3, с. 2587].

За свідченнями О. Потебні, одне з евфемістичних імен лихоманки – *кума*. Табуїзація імені відбувається через небажання розсердити чи наклепати останню, назвавши її справжнє ім'я: «Щоб не наклепати та не розсердити лихоманку, називають її на протигагу справжньому імені *добруха, тетка, кума, кумаха, комуха, комоха, камаха*. «Остання назва – назва красивішої комахи, червця», – зазначає О. Потебня, підкреслюючи традиційність уявлення хвороби у вигляді комахи [9].

Лексема *шухля* «пропасниця, лихоманка» потрапляє в українську мову як експресивна трансформація запозиченого з польської мови *szuchta* [5, с. 497].

Номінації *хидня* «трясця», *хідня, хондя, хундя, хвіндя, хидня, хидіти* «хиріти» – афективне утворення, очевидно, на основі дієслова *хитати*; до суфікса *-нд'* [5, с. 175], *хвиндя* «пропасниця, лихоманка» – давній фонетичний варіант слова *хидня* «трясця, пропасниця» [5, с. 166].

Внутрішня форма лексеми *фебра* «пропасниця, лихоманка» *фибра, фрибра, хрийбра, фебра* (XVIII ст.) концептуально відображає характерний симптом пропасниці – стан підвищеної температури. Лексема запозичена через польську мову: п. *febra, febra, frybra*, слц. *febrilita* «підвищення температури понад 38°», болг. *фебрис* «пропасниця», хорв. *febra*, слн. *febris* – запозичення з латинської мови; лат. *febris* споріднене з *favilla* «гарячий попіл», *foveo* «грію, зігріваю», псл. **degbtb*, укр. *дьоготь*. – *фрибра* «пропасниця» – запозичення з польської мови; п. *frybra* походить від лат. *febris* «лихоманка» [5, с. 130].

Походження лексеми *шипля* «пропасниця» не пояснюється, але є вірогідність, що номінація мотивується словом *шип* [5, с. 418].

Номінація *Черькеть* мотивується лексемою *черкати* «лятися, згадуючи чорта». Лексема вважається запозиченою з російської мови: р. *черкаться (чер(т) каться)* похідне від *черт* (мн. *черти*), спорідненого з укр. *чорт*; про запозичення з російської мови свідчить фонетика слова (кореневе -е- в російській при укр. -о-), порівняймо р. *черт* – *черти* при укр. *чорт* – *чорти* [5, с. 306].

Лексема *Гнітуха* мотивується семантикою вогню, що, ймовірно, пов'язано із характерною для пропасниці ознакою підвищення температури тіла. За етимологічним словником української мови, *гнітійти* «підрум'янювати в печі хліб», *гнідити*, *гніт* «вогонь на припічку для підрум'янювання хліба, рум'янець на хлібах, посаджених у піч», *загніт*, *загнітка*, *пригніт* «загнічування», *гнетья* «тріска для розпалювання печі», бр. *загнет* «загнітка, жарівник, вогнище при печі, куди вигрібають жар» [5, с. 306].

Лексема *Гарькуша* походить від слова *гаркавити* «вимовляти задньоязичне *p* замість передньоязичного», *гаркати*, *гаркавець* «той, хто гаркавить», *гаркун*, *гаркуша*, *гаркота* «гаркавість», *гаркавий*; – бр. *гаркавіць*, *гаркавь*, п. *harkawu*– звуконаслідувальне утворення, аналогічне до *гаркати* «гуркати, торохтіти».

Ядром семантичного мікрополя ПРОПАСНИЦЯ в англійській мові вважаємо номінації *fever*, *ague*. Згідно з Оксфордським словником англійської мови, лексема *fever* має 4 лексико-семантичні варіанти: медичний стан, при якому людина має підвищену температуру: *He has a high fever. Aspirin should help reduce the fever*; хвороба, коли у пацієнта спостерігається висока температура: *She caught a fever on her travels in Africa, and died*, є частиною словосполучень *glandular fever*, *hay fever*, *rheumatic fever*, *scarlet fever*, *yellow fever*; *fever (of something)* стан нервового збудження: *He waited for her arrival in a fever of impatience*; вияв зацікавлення якоюсь подією: *election fever*; *World Cup fever has gripped the country* [15].

Лексема колись мала також словоформу *feaver*, у староанглійській *fefor*, *fefer* «пропасниця, підвищена температура тіла» з *febris* «пропасниця», пов'язане з *to fovere* «тепло, жар» від праіндоєвропейського кореня **dhegh-* «горіти» (споріднена з: готським *dags*, староанглійським *джг* «день», початково «жар», грецьким *tephra* «попіл»); деякі етимологи вважають можливою редуплікацію кореня, представленого у санскриті **bhur-* «бути неспокійним». Латинська першоформа була адаптована у більшості германських мов (нім. *fiieber*, швед. *feber*, дат. *feber*), окрім голландської. Англійський правопис лексеми сформувався під впливом старофранцузького *fièvre*. У XVI ст. лексема розвинула свою семантику до значення «стан крайнього нервового збудження». У староанглійській номінація набувала ознак дієслова *feferian* [14].

Номінація *ague* має два лексико-семантичні варіанти та вважається нині дещо застарілою: 1) *пропасниця з постійним підвищенням температури тіла та ознобом, особливо спричинена малярією* 2) *напад тремтіння*. Лексема походить зі старофранцузької мови [12].

У словнику англійських діалектів Дж. Райта лексема *fever* переважно розглядається як напад хвороби. Наприклад, у маркованій позиції з означеним артиклем *the fever*: *My poor gal is werry sadly; the doctor say she ha' gat the faver* [16, с. 345].

У переносному значенні, будучи частиною діалектних композит *fever-largie*, *fever-largin*, *fever-lurden*, *fever-lurgan*, *fever-lurk*, набуває значення неробства, лінощів: *You're good for nothing today, you've got the fever-lurden.*; *Still current. You have the fever-lurgan, you are too lazy to work.*; «*Now only preserved in the following metrical saw: «Fever-lurk, two stomachs to eat. And never a one to work»* [16, с. 345].

Номінація *ague* в англійському діалектному мовленні близька за своїм уживанням до лексеми *fever* та має більш звужене застосування і містить вказівку на конкретні симптоми. Так, *ague* «напух або запалення від простуди»: *I was a terrible hand to mother all the time I was down with the titus-fever*. Вислів *an ague in the face* або *face ague* використовується на позначення невралгії трійчастого нерва, патологічного стану, який характеризується раптовим виникненням сильного пекучого болю. Переважно біль виникає на одній стороні нижньої щелепи або на якійсь щогі: *An ague in the face is a common consequence of facing a Norfolk north-easter*, де *Norfolk north-easter* – народна назва штормового вітру. За народним явленнями, від цієї хвороби допомагала мазь із листя бузини, яка так і називалася *Ague-ointment* [16, с. 29]. Ще одне значення лексеми *ague* – «напухання обличчя». Іноді номінація використовується для позначення пропасниці, що спричиняє запалення у ротовій порожнині. Назва походить від середньолатинської лексеми *acuta*, яка була запозичена через старофранцузьку зі значенням «гостра пропасниця» [16, с. 29].

Номінація *fever* також є частиною багатьох композит на позначення різних видів хвороб з ознаками пропасниць. Так, *barley-fever* «хвороба, що викликається зловживанням спиртним», мотивується компонентом *barley* «ячмінь», який є обов'язковим складником для вироблення спиртних напоїв: *Though then in his sixty-first year ... this was the first time he ever had fallen a victim to the barley-fever!* [16, с. 166]. Синонімічна останній номінація *barrel-fever* (де *barrel* бочка): *He died of the barrel fever* [16, с. 172]. Одна із найстрашніших хвороб (тиф) концептуально втілюється у мові різними синонімічними номінаціями: *black death, typhus, typhoid fever, black fever* [16, с. 280]. Назва *black fever* (буквально – «чорна пропасниця») мотивується синонімічним рядом *black death – typhoid fever – black fever*. Композита *bowel-fever* також використовується на позначення тифу, де *bowel* – «нутрощі, кишківник», звідси *bowel-hive* – «запалення кишківника». Іноді у Шотландії так називали порушення, пов'язані із запаленням жовчного міхура у дітей: *Ane of the weans had the bowel-hives*. Одна з назв лікарської рослини *Alchemilla arvensis* (укр. *Приворотень звичайний*) *bowel-hive-grass* (інші народні назви рослини *the lady's mantle* або *parsley piert*) вказує на її застосування: *In some parts the Alchemilla arvensis, or field ladie's mantle, is called bowel hivegrass, because it is said to be an efficient remedy in the bowel hive of children* [16, с. 364]. Ще одна назва тифу – *titus-fever*: *I was a terrible hand to mother all the time I was down with the titus-fever* [16, с. 47]. Номінація *purpie-fever* також використовується на позначення тифу та мотивується діалектним колоративом *purpie* «багрянний колір»: *He died of a purpie feaver, within 12 or 24 days* [16, с. 651].

Лихоманка, що супроводжується галюцинаціями, називається *crying fever*, назва мотивується компонентом *cry* «плакати»: *Tarn was in a crying fever* [16, с. 828]. *Flecked-fever* «висипний тиф», мотивується компонентом, який виражає семантику супутнього симптома хвороби, *fleck* «пляма, тріщина, чи інше ушкодження шкіри» [16, с. 394]. *Fluris fever* – одна з народних назв скарлатини, виявом якої є почервоніння шкіри (*flourish* червоніти) [16, с. 427]. Номінація переходить у назву стану супутнього пропасниці *flushy, flosch* «стадія пропасниці, коли людина має високу температуру»: *I t'flush on it* [16, с. 428]. Лексема *rush* «висип, висипання на шкірі» є мотиваційною основою ще однієї народної назви скарлатини, також уживається на позначення висипного тифу [16, с. 193]. Одним із яскраво виражених симптомів скарлатини є біль у горлі. Згадана ознака виявилася домінуючою для появи народної назви *sore-throat fever* «скарлатина» [16, с. 621].

Одна з народних назв ревматизму – *heart-fever*. Вважалося, що так звана «серцева пропасниця» супроводжується болями у серці й температурою: *«Measuring for the heart fever», 'a country charm. A tape is passed round the chest.; In Don. women have what they call «heart-fever», or a sort of «all over-ness»* [16, с. 116]; *heart-fever, wise women are able to cure it by measuring. They measure round the body over the heart with a green string* [16, с. 74]. Синонімічною останній є назва *screwmatic-fever*, де *screw* «закручувати»: *I had the screwmatic fever three times* [16, с. 281].

Ознакою пропасниці є підвищення температури тіла, тому багато номінацій мотивуються ад'єктивним компонентом *hot*: *hot-chills* «пропасниця з гарячковим ознобом»; *hot-evil* «пропасниця»; *hot-flares* «напад, що супроводжується високою температурою»; *hot-hive* «висип або малий фурункул»; *hot-ache*, відчуття тремтіння та болю при раптовій зміні температури [16, с. 242]. Одна з назв пропасниці, що супроводжується потовиділенням, – *lilly-low* (фіксується у формах *lilley-low, lillilon, lillilown, lilly, lilbylow*) з першим значенням «полум'я». Очевидно, що семантика горіння вмотивувала появу народної назви хвороби [16, с. 605]; *Inbred fever* (буквально «вроджена пропасниця»), хвороба схожа до інфлуензи: *The most serious forms of disease were «mort-caald» and inbred fever»* [16, с. 315]; *Doo's gaun neesin'an' cravin'aboot da hoos lack ane at da hicht o' a mort cauld* [16, с. 165]. Етимологічний словник шотландської мови свідчить, що люди, які сильно застудилися, помирають від простуди (*mort cauld*). Номінація запозичена з старофранцузької мови [13, с. 135].

Коли маленьку дитину відлучають від материнського молока, це також може провокувати лихоманку, яка називається *spaning-brash* або *milk fever* [16, с. 644].

Пропасниця, що супроводжується шлунковим розладом, називається *stomach fever* або *gastric fever* [16, с. 780].

Отже, можна сказати, що номінації, які входять до мікрополя ПРОПАСНИЦЯ в українській та англійській мовах, найчастіше реалізують семантику хвороби з характерною ознакою підвищення температури тіла. Особливістю українських номінацій такого зразка є відображення персоніфікованих образів хвороб та концептуалізація симптомів. Для англійської народної мови характерне використання великої кількості синонімічних композит. Можна з упевненістю стверджувати, що зафіксовані у народній мові уявлення про пропасницю є культурно детермінованими та переважно лакунарними.

Перспективним вважаємо дослідження інших номінацій на позначення інфекційних хвороб у згаданих лінгвокультурах.

Список використаної літератури

1. Болтарович З. Є. Українська народна медицина: Історія і практика / З. Є. Болтарович. – К. : Абрис, 1994. – 319 с.
2. Войтович В. Антологія українського міфу : у 3 томах / В. Войтович. –Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007.
3. Грінченко Б. Д. Словарь української мови : в 4 т. / Б. Грінченко. – К., 1907–1909. – 2971 с.
4. Доманицький В. М. Народна медицина у Ровенському повіті на Волині / В. Доманицький // Материяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1905. – Т. VI. – С. 100–107.
5. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К. : Наукова думка, 1982–2006. – Т. 1. – 1982. – 634 с.; – Т. 2. – 1985. – 573 с.; – Т. 3. – 1989. – 552 с.
6. Кубрякова Е. С. Словообразование / Е. С. Кубрякова // Общее языкознание. Внутренняя структура языка. – М. : Наука, 1972. – С. 344–393.
7. Милорадович В. П. Народная медицина в Лубенском уезде Полтавской губернии / В. П. Милорадович // Киевская старина. – 1900. – Т. 69. – Кн. 2. – С. 160–173, Кн. 3. – С. 310–334.
8. Павлова А. В. Анализ мотивированности и внутренней формы наименований состояния (на материале английского и русского языков) / А. В. Павлова // Перспективные научные исследования в языкознании : [коллективная монография]. – М. : ФЛИНТА, Наука, 2012. – 200 с.
9. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии. О связи некоторых представлений в языке. О купальских огнях и сродных с ними представлениях. О доле и сродных с нею существах : / А. А. Потебня. – Х. : Изд. М. В. Потебня, 1914. – 243 с.
10. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1998. – 288 с.
11. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д. Н. Шмелев. – М. : URSS, 2006. – 280 с.
12. АBBYY Lingvo x6 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <http://www.lingvo.ua/>
13. Jamieson J. An etymological dictionary of the Scottish language; to which is prefixed, a dissertation on the origin of the Scottish language / J. Jamieson. – Reprint. London : Forgotten Books, 2013. – Vol. 1–2.
14. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : www.etymonline.com
15. Oxford Learner's Dictionaries [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/fever>
16. Wright Joseph The English Dialect Dictionary / J. Wright. – London : Published by Henry Frowde, Amen Corner, E.G. Publisher to the English Dialect Society Oxford: New York: G. P. Putnam's Sons, 1898. – V. 1–6.

Лабенко О. В. Мотивационные отношения в системе народных номинаций микрополя ЛИХОРАДКА в украинской и английском языках.

Аннотация

В статье говорится о лингвокультурных направлениях мотивационных отношений в системе народных номинаций лексико-семантического микрополя ЛИХОРАДКА в украинском и английском языках. Автор считает, что такие номинации чаще всего реализуют семантику болезни с характерным признаком повышения

температуры тела, а также зафиксированные в народном языке представления о лихорадке, которые являются культурно детерминированными и преимущественно лакунарными.

Ключевые слова: мотивация, лингвокультурные особенности, внутренняя форма, номинация, народная медицина.

Labenko O. V Motivational relations in the system of vernacular nominations of the microfield FEVER in Ukrainian and English languages.

Summary

The article deals with the linguocultural directions of motivational relations in the system of vernacular nominations in the lexical-semantic microfield FEVER in Ukrainian and English languages. The author suggests that such a nomination often implement the semantics of the disease with the characteristic signs of increased body temperature as well as the fixed in the vernacular language believes about the fever, which are culturally determined and predominantly lacunae.

The actuality of the research lies in the fact that the motivational processes that affect vernacular medicine lexical units as well as the linguocultural coding of nominations nominations in Ukrainian and English are not yet studied.

The object of study are considered mainly lexical units relating to the microfield FEVER in English and Ukrainian, taken from lexicographical and ethnographic sources of the nineteenth century.

The main aim of the article is an attempt to explore the motivational relations in the microfield of FEVER and to discover the importance of the linguocultural component in the motivator VS motivated words relations.

The research task is to find out the figurative component specifics in the motivational structure of selected nominations.

Key words: motivation, linguistic and cultural peculiarities, internal form, nomination, traditional medicine.

УДК 81'25:811.161.2:811.133.1

Лазарєв О. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри української та іноземних мов
Уманського національного університету садівництва
E-mail: cool.oleg333@yandex.ua

ПРОБЛЕМА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ТЕКСТІ

У статті проаналізовано відтворення окремих семантичних груп української історичної термінології у французькому тексті і вказано на деякі проблеми передачі українознавчих назв французькою мовою. Відтворити або перекласти термін – означає правильно і повною мірою передати засобами однієї мови те, що вже виражено раніше засобами іншої мови. Встановлено, що більшість українознавчих історичних назв відтворені неопосередкованим способом, тобто їм надано певну україномовну форму.

Ключові слова: українська історична термінологія, французький текст, відтворення, українознавчі назви, опосередкований і неопосередкований способи.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми вироблення традицій відтворення української історичної термінології французькою мовою, орієнтованої на українську мову, визначена нагальними соціально-політичними та економічними проблемами європейської спільноти. У наші дні французькі історики почали використовувати історичні терміни, орієнтовані на українську мову. Це, насамперед, стосується провідного французького вченого в галузі дослідження країн Східної Європи, зокрема й України, Алена Безансона [1], який у своїх працях вживає українську історичну термінологію, відтворену безпосередньо з української мови. Значну роль відіграла і така праця на історичну тематику, як «Histoire del'Ukraine» академіка Національної академії наук України Аркадія Жуковського [7; 2].

Метою статті є спроба проаналізувати відтворення окремих семантичних груп українізмів і вказати на деякі проблеми передачі українських історичних термінів французькою мовою.